

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ
T Ü R K M E R

2023 / Aralık Ayı Türk Dünyası Gündemi

AZERBAIJAN

Aralık Ayı Gündemi

**Sakarya Üniversitesi
Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)**

Azerbaycan'dan Depremzedeler İçin 18 Tonluk Yardım

- Azerbaycan, Türkiye'de 6 Şubat'ta yaşanan depremlerin ardından başlattığı yardım seferberliğini sürdürüyor.
- Azerbaycan Diaspora Komitesi Destek Fonunun hazırladığı 18 tonluk yardım malzemelerini taşıyan tırlar, 1 Aralık'ta başkent Bakü'den yola çıktı.
- Türkiye'nin Bakü Büyükelçisi Cahit Bağcı, yardım malzemeleri gönderilmeden önce yaptığı açıklamada, iki ülkenin 6 Şubat'taki depremlerden sonra "Tek millet, iki devlet" anlayışı gereği, tek yürek olduğunu vurguladı.

Aliyev'den ABD ve AB Açıklaması

- 6 Aralık'ta Bakü'de ADA Üniversitesinde düzenlenen "Karabağ: 30 yıl sonra geri dönüş. Kazanımlar ve zorluklar" toplantısında konuşan Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, ABD ile diyalogda son dönemde yaşanan gerginliğin Bakü'den kaynaklanmadığını, sorunun sebebinin bilinmediğini söyledi.
- Avrupa Birliği (AB) ile ilişkiler konusuna da değinen Azerbaycan Cumhurbaşkanı, AB üyeliğinin Bakü için siyasi bir amaç olmadığını belirtti.
- Aliyev, "Dış politikamız AB üyeliğini amaçlamıyor. Azerbaycan bu konuda çok pragmatik bir tutum sergiliyor. Çünkü AB'nin bizleri hiçbir zaman üye olarak almayacağını iyi biliyoruz. Bunun sebepleri de bellidir." dedi.

Azerbaycan'da 5,6 Büyükluğünde Bir Deprem Meydana Geldi

- 7 Aralık'ta Azerbaycan Sismolojik Hizmet Merkezi'nden yapılan açıklamaya göre, Hazar Denizi'nde 5,6 büyüklüğünde deprem meydana geldi.
- Deprem, 68 kilometre derinde kaydedildi.
- Deprem, başkent Bakü'de de hissedildi.
- Azerbaycan Olağanüstü Haller Bakanlığından yapılan açıklamada, depremde herhangi bir hasar ya da can kaybı olmadığı ifade edildi.

Azerbaycan'da Cumhurbaşkanlığı Seçimi 7 Şubat 2024'te Yapılacak

- Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Cumhurbaşkanlığı seçiminin erkene alınarak 7 Şubat 2024'te yapılmasına ilişkin kararnameyi 7 Aralık'ta imzaladı.
- Kararnamede, Anayasa'nın 101. maddesinin 1. kısmına dayanarak, Azerbaycan Cumhuriyeti Seçim Kanunu'nun 179. maddesine uygun olarak karar alındığı belirtildi.

Azerbaycan 2 Askerine Karşılık 32 Ermeni Askerini Serbest Bıraktı

- Azerbaycan Esir, Kayıp ve Rehin Alınmış Vatandaşlardan Sorumlu Devlet Komitesi tarafından 13 Aralık'ta yapılan açıklamada, Azerbaycan ile Ermenistan arasında, tutuklu askeri personelin karşılıklı tesliminin gerçekleştirildiği bildirildi.
- 32 Ermenistan askerinin, iki ülkenin sınırındaki Gazah bölgesinde, ülke yetkililerine teslim edildiği belirtilen açıklamada, Ermenistan'ın da 2 Azerbaycan askerini teslim ettiği aktarıldı.

Bakan Fidan, Aliyev Tarafından Kabul Edildi

- Türkiye Dışışleri Bakanı Hakan Fidan, 14 Aralık'ta Azerbaycan'a gerçekleştirdiği resmi ziyaret kapsamında, Bakü'de Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev tarafından kabul edildi.
- Bakan Fidan'ın gündeminde, Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki normalleşme süreci, Karabağ Zaferi'nin ardından Güney Kafkasya'da tesis edilmeye çalışılan barış görüşmeleri, müzakere edilen maddeler ve gelinen son durumun ele alınmasının bulunduğu aktarıldı

Paşinyan: Yakın gelecekte Azerbaycan'la barış anlaşması imzalanabilir

- Ermenistan'ın resmi haber ajansı Armenpress'in 14 Aralık'taki haberine göre, başkent Erivan'da yapılan Denize Kıyısı Olmayan Gelişmekte Olan Ülkeler (LLDC) Bakanlar Toplantısı'nda konuşan Paşinyan, Ermenistan ile Azerbaycan arasında barışın tesis edilmesi olasılığına değindi.
- Başbakan Paşinyan, yaptığı açıklamada, bölgedeki ulaştırma yollarının ülkelerin egemenliği, yargı yetkisi, eşitliği ve karşılıklılık ilkelerine uygun olarak açılması, Ermenistan ve Azerbaycan'ın karşılıklı olarak toprak bütünlüklerini tanıması ile Ermenistan ve Azerbaycan arasındaki sınırların 1991 Almatı Bildirgesi temelinde belirlenmesi ilkelerinde anlaşılması halinde, yakın gelecekte iki ülke arasında barış anlaşması imzalanmasının mümkün olduğunu belirtti.

Kazakistan

Aralık Ayı Gündemi

Sakarya Üniversitesi

**Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)**

Tokayev Dubai'deki Dünya İklim Zirvesi'nde konuştu

- Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev Aralık ayı başında Birleşmiş Milletler (BM) İklim Değişikliği Konferansı kapsamında Dubai'de düzenlenen Dünya İklim Zirvesi'nde konuşma yaptı.
- Dünya nüfusunun yarısının, iklim değişikliğinden büyük ölçüde etkilenen bölgelerde yaşadığını vurguladı.
- Tokayev, BM'nin gelecek nesiller için çevreyi korumaya yönelik somut adımlar atma çağrısını destekledi.
 - **Bir adım geriden:** Kazakistan bölgede Paris Anlaşması'nı onaylayan ve 2060 yılına kadar Karbon Nötrlüğü Stratejisini benimseyen ilk ülkedir.
- "Ülkemiz, rüzgar ve güneş enerjisinin geliştirilmesinin yanı sıra yeşil hidrojen üretimi için de büyük bir potansiyele sahip. Bu potansiyeli ortaya çıkarmak için ortaklarımızla yakın bir şekilde çalışmaya devam edeceğiz. Dünya arzının %43'ünü sağlayan lider uranyum ihracatçısı olarak, küresel ölçekte karbonsuz elektrik üretiminde çok önemli bir rol oynuyoruz"

Dünya İnsan Hakları Günü

- Cumhurbaşkanı Tokayev, 10 Aralık Dünya İnsan Hakları Gününde sosyal medyada paylaşım yaparak İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğüne ilişkin Eylem Planını belirleyen bir Başkanlık Kararnamesi imzaladığını duyurdu.

«Bu Eylem Planı, toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmeyi, her türlü aile içi şiddetle mücadele etmeyi, ceza adaleti sisteminin performansını artırmayı, işkence ve kötü muameleyi önlemeyi amaçlamaktadır.

Yeni Kararname aynı zamanda örgütlenme özgürlüğünün sağlanması, işçi haklarının korunması ve savunmasız grupların iyileştirilmesi için sağlam mekanizmalar oluşturarak Kazakistan'ın yerel insan hakları çerçevesini güçlendiriyor. Bu tedbirler, iç mevzuatta yapılacak değişikliklerle tamamlanacaktır.»

Bolaşak Uluslararası Bursunun 30. Yıl Forumu Düzenlendi

- 8 Aralık günü düzenlenen Forumda ABD, İngiltere, Almanya, Kazakistan ve Asya ülkelerinden birçok üniversite ve eğitim temsilcisi yer aldı. 2 bini aşkın uluslararası öğrenci adayı ve eğitim temsilcisi ziyaret etti.
- **Nedir?** Bolaşak Uluslararası Bursu, Kazakistan tarafından burstan yararlananların eğitim bitiminde Kazakistan'a dönerek çalışmak koşuluyla, tüm masrafları ödenerek yurtdışında eğitim görmeleri için verilen bir bursur. 1993 yılında uygulanmasından bu yana 15 binden fazla burs verilmiştir.
- "Bolaşak" kelimesi Türkçede "Gelecek" anlamına gelmektedir.
- **Cumhurbaşkanı Tokayev**

| « Bolashak Uluslararası Bursu'nun 30. yıldönümünü kutluyorum! Bu, ülkemizin farklı yerlerinden gelen gençler için sosyal bir asansör haline gelen program için bir kilometre taşıdır.

Bolashak programı mezunlarının ve ülkenin tüm genç profesyonellerinin Kazakistan'ın geniş çaplı ve kapsamlı dönüşümüne katkıda bulunacağından eminim. »

16 Aralık Kazakistan Cumhuriyeti'nin Bağımsızlık Günü

- 16 Aralık'ta, Kazakistan Bağımsızlık Günü'nü kutlama etkinlikleri düzenledi ve ülke, bağımsızlığının 32. yıl dönümünü coşkuyla karşıladı.
- Kazakistan, eski Sovyetler Birliği'nde bağımsızlık yasasını kabul eden son ülke olma özelliğini taşıyor. Bu tarihi adımı atan Kazakistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülke Türkiye idi.

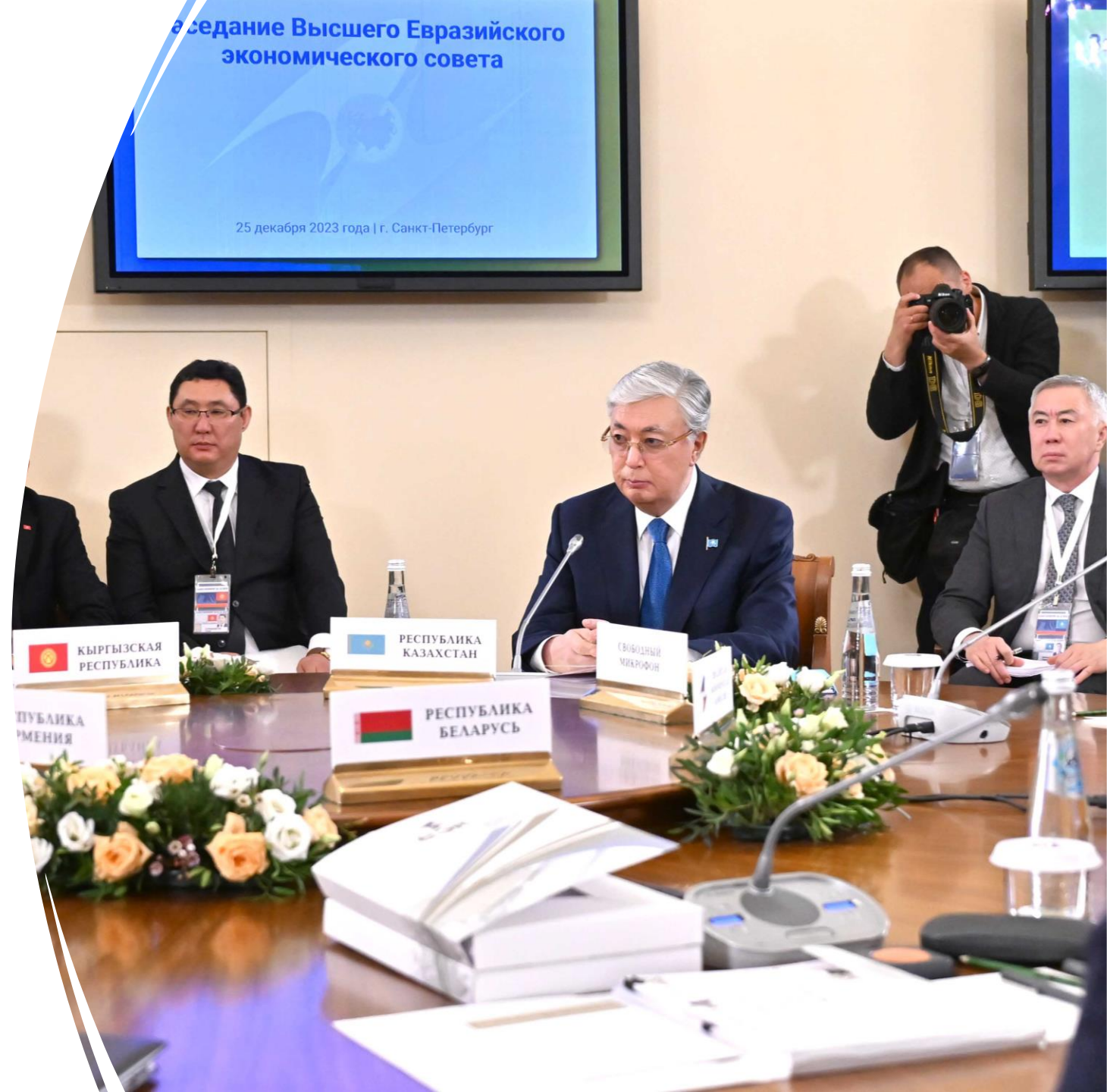

Kazakistan, Çin'e Yeni Demir Yolu İnşa Etmeye Başladı

- Kazakistan Başbakanlığı Basın Ofisi'nin 21 Aralık tarihli açıklamasına göre, Abay eyaletinde yer alan ve 272 kilometre uzunluğundaki 'Bahtı-Ayagöz' demir yolu hattının inşası başlatıldı. Bu demir yolu hattı, Kazakistan'ı Çin ile birleştirecek ve inşa edildikten sonra iki ülke arasındaki sınır kapısı sayısını üçe çıkaracak.
- Ayrıca, Kazakistan ile Çin arasındaki bu demir yolu hattının tamamlanmasıyla birlikte yük taşıma kapasitesi 28 milyon tondan yaklaşık 48 milyon tona çıkacak. Bu proje, ülkenin ulaşım potansiyelini güçlendirmesi beklenen çift raylı bir demir yolunu içermekte olup, planlara göre 2027 yılında faaliyete geçmesi hedeflenmektedir.
- Tek Kuşak, Tek Yol Projesi, Pekin'in Orta Asya, Avrupa ve Afrika'daki 60'tan fazla ülkeyi birbirine bağlayan mevcut ticaret ve ulaşım koridorlarını iyileştirmeye yönelik uluslararası bir girişimdir. Bu proje, Kazakistan'ın yanı sıra Anadolu'ya da ulaşacak şekilde tasarlanmıştır ve yeni ticaret ve ulaşım koridorları oluşturmayı amaçlamaktadır.

Kazakistan Rusya'daki Yüksek Avrasya Ekonomik Konseyi Toplantısına Katıldı

- 25 Aralık Pazartesi günü Rusya'nın St.Petersburg kentinde Yüksek Avrasya Ekonomik Konseyi'nin toplantısı düzenlendi.
- Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Belarus devlet başkanları, Ermenistan Başbakanı ve Avrasya Ekonomi Komisyonu Yönetim Kurulu Başkanı katıldı.
- Tokayev, "Avrasya Ekonomik Birliği'nin Dijital Gündemi" ile Çin'in "Dijital İpek Yolu" girişimini eşleştirme olasılığını değerlendirmeyi önerdi:
- "Dijital teknolojiler ve yapay zeka alanında iş birliği büyük umutlar yaratıyor. Açıkçası, sadece bireysel endüstrilerin değil, aynı zamanda tüm ülkelerin ve derneklerin gelecekteki teknolojik ilerlemesini belirleyecekler. Kazakistan dijital çözümleri oldukça başarılı bir şekilde kullanıyor. Ülkemizde kamu hizmetlerinin %90'ından fazlası elektronik ortamda verilmektedir. Kazakistan, bu alanda iş birliğinin kapsamlı bir şekilde geliştirilmesini temsil etmektedir. Bu bağlamda, Hint Okyanusu kıyısı boyunca uzanan mevcut uluslararası hatlara bağlanmak için Rusya-Kazakistan-İran güzergahı boyunca bir fiber optik iletişim hattı inşa etme olasılığını değerlendirmeyi öneriyorum."

Astana, Cengiz Aytmatov'un 95. Yıldönümü Konferansına Ev Sahipliği Yaptı

- Astana'daki Ulusal Akademik Kütüphane ve Avazov Edebiyat ve Sanat Enstitüsü, Kırgız ünlü yazar ve devlet adamı Cengiz Aytmatov'un doğumunun 95. yıldönümü dolayısıyla 28 Aralık'ta Kazakistan'ın başkentinde uluslararası konferans düzenledi.

Kazakistan, Taliban'ı Yasaklı Örgütler Listesinden Çıkaracak

Dışişleri Bakanlığı resmi temsilcisi Aibek Smadiyarov 29 Aralık'ta televizyonda yayınlanan bir röportajda, Kazakistan'ın yeniden yapılanma amacıyla Kazakistan'da yasaklanan terör örgütlerinin ulusal listesini düzenli olarak denetlediğini kaydetti.

Smadiyarov

«Bu süreç çerçevesinde, Birleşmiş Milletler (BM) tecrübesine uygun olarak, "Taliban hareketinin" listeden çıkarılmasına karar verildi. BM Güvenlik Konseyi'nin zorunlu kararları uyarınca, "Taliban hareketi", BM Güvenlik Konseyi tarafından terörist olarak tanınan örgütler listesine dahil edilmedi»

Bir adım geriden:

- 2005 yılında Kazakistan Yüksek Mahkemesi Taliban hareketini terörist olarak tanımlayarak cumhuriyetteki faaliyetlerini yasaklamıştı.
- Ayrıca "Taliban" diğer Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü (KGA) üyelerinden Kırgızistan, Rusya ve Tacikistan'da bir terör örgütü olarak nitelendiriliyor.

KIRGIZİSTAN

Aralık Ayı Gündemi

**Sakarya Üniversitesi
Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)**

KKTC Cumhurbaşkanı Tatar Kırgızistan'da

- 4 Aralık tarihinde, Türk Dünyası Mühendisler ve Mimarlar Birliği öncülüğünde, Türkiye Enerji Üreticileri Derneği, Eko Avrasya Vakfı ve Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nin müşterek organizasyonunda Bağımsızlığının 32. Yılında Kırgızistan'da Enerji Yatırımları ve İşbirliği Konferansı düzenlendi. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Cumhurbaşkanı Ersin Tatar gerçekleşen programa katılım sağladı.

KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, Kırgızistan Cumhurbaşkanı Caparov İle Görüştü

- 4 Aralık tarihinde, Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, Bişkek'teki resmi temasları kapsamında, Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Caparov ile görüştü.
- Cumhurbaşkanlığı yerleşkesinde gerçekleşen görüşme yaklaşık bir buçuk saat sürdü. İlk olarak baş başa yapılan görüşme, daha sonra heyetler arası görüşmeyle devam etti.
- Heyetler arası görüşmede Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanı Erhan Arıklı, Cumhurbaşkanlığı temsilcileri ve yetkililer yer aldı.
- Görüşmede Kıbrıs konusundaki gelişmeler, başta Kırgızistan olmak üzere Türk Dünyası ile KKTC arasındaki ilişkiler, eğitim ve turizm gibi alanlardaki potansiyel konular ele alındı.

Bişkek'te İkinci Halk Kurultayı Gerçekleşti

- 15-16 Aralık'ta Toktogul Satylganov'un adını taşıyan Kırgız Ulusal Filarmoni Orkestrası'nda İkinci Halk Kurultayı gerçekleşti
- Kongreye 700 delege katıldı. Bunlardan 640 kişi Kırgızistan'ın bölgelerinden, 30 kişi etnik temsilcilerden, 30 kişi ise yurt dışındaki işçi göçmenlerinden seçildi.
- Kurultayda en önemli başlık «Kırgızistan Bayrak Değişimi» oldu. Bununla beraber katılım gösteren delegeler, komşu ülkelerle sınır, eğitim, temiz içme ve sulama suyu temini, tarım, yargı sistemindeki sorunlar, devlet kurumlarındaki yolsuzluklar, bölgeler arası anlaşmazlıklar, ekoloji, iç siyaset gibi konuları da dile getirdiler.

Kırgızistan'ın Bayrağı Değişti

- 20 Aralık tarihinde, Meclis Başkanı Şakiyev ve milletvekili Ulan Primov'un Kırgızistan bayrağını iyileştirmek amacıyla hazırladığı tasarı, 90 sandalyeli Meclis'te oylamaya katılan 64 milletvekilinden 59'unun "evet" oyuyla yasalaştı. 5 kişi ise "hayır" oyu kullandı.
- Tasarıda; ülke bayrağında bulunan dalga şeklindeki güneş ışınlarının düzleştirilmesi ve ortasındaki motifin içinde yer alan çizgi sayısının 3'ten 4'e çıkarılması kararlaştırıldı.
- Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Caparov, İkinci Halk Kurultayı'nda (Halk Buluşması) ülke bayrağında değişikliklerin yapılmasını kendisinin istediğini belirtmişti.

Azerbaycan, Kırgızistan'da Issık Göl Kıyısında Otel İnşa Edecek

- 29 Aralık tarihinde, Kırgızistan, Issık Göl'ü kıyısında Azerbaycan tarafından otel inşa edilmesini öngören anlaşmayı onayladı.
- Kırgızistan ile Azerbaycan arasındaki artan ticari ilişkiler rakamlara yansıdı. İki devletin son altı ayda toplam ticaret hacmi, geçen yıla oranla 5 kat artış gösterdi.
- Azerbaycan Gümrük Komitesinin 18 Eylül 2023 tarihinde yaptığı açıklamada iki ülke arasındaki ticaret hacminin arttığı belirtilmişti. Açıklamada Kırgızistan ile Azerbaycan arasındaki ikili ticaretin, Ocak 2023-Temmuz 2023 tarihleri arasında 22 milyon doları bulunduğu kaydedilmişti.

Kar Leoparı, Kırgızistan'ın Resmî Ulusal Sembolü Oldu

- 30 Aralık tarihinde, Türkistan coğrafyasının dağlık bölgelerinde yaşayan ve nadir bir tür olan kar leoparı Kırgızistan'ın ulusal sembolü olarak kabul edildi.
- Konuya ilişkin kararname, Kırgız Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sadır Caparov tarafından imzalandı. Kararname ile kar leoparının ulusal sembol olarak tanınmasının yanında Bakanlar Kuruluna, ulusal sembol olarak logosunun hazırlanması, ulusal ve uluslararası düzeyde kullanılıp yaygınlaştırılması ile kar leoparı ekosisteminin korunması görevleri verildi.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)

Aralık Ayı Gündemi

**Sakarya Üniversitesi
Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)**

KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Telefon Görüşmesi Gerçekleştirdi

- KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, Türkiye Cumhurbaşkanı
- Recep Tayyip Erdoğan ile 8 Aralık'ta gerçekleştirdikleri telefon görüşmesinde "Dostluk ve İyi Komşuluk Atina Bildirgesi" hakkında görüşlerini paylaştılar.
- Mevcut bildiri, Türkiye Cumhuriyeti ve Yunanistan arasında düzenlenen iş birliği Konseyi'nin 7 Aralık 2023 tarihinde'ki 5. toplantısında imzalandı.
- Telefon görüşmesinde iki cumhurbaşkan sıradaki adımlarını değerlendirerek her iki tarafın Kıbrıs adasının ve ülkelerin yararına oluşacak iş birliği önerisinin önemini vurguladılar. Mevcut öneriler Tatar tarafından BM genel sekreteri aracılığıyla Rum liderine iletildi.
- Tatar, adanın Türkiye Cumhuriyeti üzerinden AB elektrik enerjisi sistemine bağlanması, yeşil enerjiye geçişte güneş enerjisinden etkin şekilde yararlanılması, enerji kaynaklarının akılcı kullanılması ve geliştirilmesi amacıyla ada çevresinde her iki tarafa da ait olan hidrokarbon kaynakları konusunda işbirliği yapılmasını önerdi. Öneride her iki Taraftaki tatlı su kaynaklarının artırılması, düzensiz göçün engellenmesi ve Kıbrıs Adası'ndaki mayınların temizlenmesi öne sürüldü

Bakan Ertuğruloğlu, İstanbul Bahçeşehir Üniversitesi Öğrencilerini Kabul Etti

- Dışışleri Bakanı Tahsin Ertuğruloğlu, 13 Aralık'ta KKTC Dışışleri Bakanlığı İstanbul Bahçeşehir Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü öğrencilerini kabul etti ve onlara Kıbrıs Türkleri'nin bağımsızlık süreci hakkında önemli bilgiler verdi.

Ertuğruloğlu, Lefkođa Atatürk Kùltür Merkezi'nde Tak'ın 50. Yıl Fotođraf Sergisine Katıldı

Bakan Tahsin Ertuğruloğlu 13 Aralık'ta katıldığı Lefkođa Atatürk Kùltür Merkezi'nde düzenlenen Türk Haber Ajansı Kıbrıs'ın (TAK) 50. Yıl Fotođraf Sergisi ve Resepsiyonun'da söz alarak Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denктаş'ın talimatıyla 21 Aralık 1973'te kurulan TAK, Kıbrıs Türk halkının mücadele ve sesini duyurmak amacıyla kurulduğunu belirtti.

Ersin Tatar, 21-25 Aralık Şehitler Haftasında Lefkoşa Şehitler Anıtı'nı Ziyaret Etti

Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, Milli Mücadele ve Şehitler Haftası münasebetiyle 21 Aralık'ta Lefkoşa Şehitler Anıtı'nda düzenlenen törene katıldı.

Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, Anıt Özel Kitabı'nda şunları yazdı: "Geçmişi unutmadan, acılardan ders alarak geleceği güvenilir, yaşanabilir ve sürdürülebilir bir şekilde inşa etmek için çalışıyoruz."

KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar'dan Yılbaşı Açıklaması

- Ersin Tatar, Acılar ve üzüntülerle hatırlanacak 2023'teki yaşananları geride kaldığını ve 2024'e yönelik beklentilerini AA muhabirine anlatarak 6 Şubat'taki Kahramanmaraş merkezli depremleri ve kaybedilen canları unutmayacaklarını dile getirdi.
- Tatar, 2023'te KKTC'nin tanınmasına yol açan faaliyetlerin arttığına dikkat çekerek, Azerbaycan, Özbekistan ve Kırgızistan'a gerçekleştirdikleri ziyaretlerin önemli olduğunu vurguladı.
- Türkiye, KKTC ve "Mavi Vatan"ın geleceğe doğru yürüyebilmesi anlamında, "2024'te daha güçlü bir Türkiye ve KKTC umudu taşıyoruz. Daha güçlü bir Türkiye'nin yanında güçlü bir Kuzey Kıbrıs umut ediyoruz." dedi.

Bakan Arıklı: Kupa Final Maçı KKTC'de Oynansın

- Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanı Erhan Arıklı, Süper Kupa finalinin KKTC'de oynanması için sosyal medya hesabından çağrısı yaptı.
- Arıklı, "Türkiyemizin iki güzide kulübü Galatasaray ve Fenerbahçeye, Süper Kupa Finalini KKTC'de oynamayı teklif ediyoruz. Her iki kulübümüzün de bu teklifi milli bir duyarlılıkla karşılayacağını umut ediyoruz..." çağrısında bulundu

MACARİSTAN

Aralık Ayı Gündemi

**Sakarya Üniversitesi
Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)**

Ukrayna'nın Avrupa Birliği'ne Katılmasına İlişkin Orbán Pek Çok Açıklama ve Görüşme Gerçekleştirdi

Başbakan Victor Orbán, 1 Aralık'ta Kossuth Radyosu'nda, 4 Aralık'ta Macaristan Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nün 50. yıldönümü konferansında konuştu. 6 Aralık'ta ise Paris'teki Elysee Sarayı'nda Fransa Cumhurbaşkanı Macron ile görüştü ve bir gün sonra ise Fransız gazetesi "Le Point"'e röportaj verdi. 7 Aralık'ta da İspanya Başbakanı Pedro Sanchez ile telefon görüşmesi gerçekleştirdi. 13 Aralık'ta da parlamentoda konuştu.

Bütün bu konuşmalarda Ukrayna'nın AB'ye katılma çalışmasının hiç de zamanlı olmadığı söyledi. Ukrayna'da yaşanan sorunun tarihi bir sorun olduğunu ve AB'ye katılması ile değil ama işbirliği ile bu sorunun çözülmesi gerektiğine dair fikirlerini belirtti. Amerikan evrenselci bakış açısının sorun olduğunun altını çizip Rusya'ya yapılan ekonomik yaptırımları da eleştirdi. AB'nin barış anlamına geldiğini ve bunu sağlayacak olanın da Avrupa'daki ana akımın dışında kalan sağcı partilerin, birliğin yönetimini devre almasında yattığını söyledi.

12 Aralık'ta da Ukrayna'da bulunan Macar Demokratik İttifakı ile mektuplaşan Orban; Ukrayna'da bulunan Macarların haklarını savunmak için ellerinden geleni yapacağını ve AB ile Ukrayna arasında üyelikten ziyade bir işbirliği kurmayı önereceklerini söyledi.

مضاعفة إنتاج الطاقة النووية ثلاث مرات بحلول عام 2050

الإمارات العربية المتحدة، ديسمبر 2023

TRIPLING NUCLEAR ENERGY BY 2050

United Arab Emirates, December 2023

Macaristan İklim Değişikliği

Konferansı'na Katıldı

Macaristan, 2 Aralık günü Dubai'de düzenlenen BM İklim Değişikliği Konferansı'nda (COP28) Üçlü Nükleer Enerji Deklarasyonuna katıldı. İmzacı 22 ülke, küresel nükleer enerji kapasitesini 2050 yılına kadar üç katına çıkarma sözü verdi.

Bildirgenin, enerji ve iklim politikasından sorumlu devlet bakanı Attila Steiner, nükleer enerjinin karbonsuz enerji üretiminin önemli bir kaynağı olması nedeniyle amacın nükleer kapasiteyi daha da artırmak olduğunu söyledi.

Orban, Farklı Sağcı Politik Aktörlerle Görüştü

- Orban, 5 Aralık'ta Çekya'nın eski başbakanı Andrej Babiš ile buluştu. Sağcı ANO Partisi başkanı Babiš ile Fidevs başkanı Orban, AB ve Orta Avrupa hakkında konuştu. Daha sonra partiler arası meselelere değindiler.
- 8 Aralık'ta da Buenos Aires'e gidip orada eski Brezilya Cumhurbaşkanı Jair Bolsonaro ve Arjantin'in yeni başkanı Javier Milei ile birkaç gün boyunca görüşmeler gerçekleştirdi. Görüşmelere aynı zamanda İspanyol, sağcı VOX partisi başkanı Santiago Abascal'da katıldı. Toplantıda sağcı olan partilerin ortak hareket etmesinin gereklilikleri, Avrupa sağının ilerleyişi ve uluslararası sola karşı hareket edilmesi için Arjantin-Macar işbirliğinin artırılması konularına değinildi.
- Ukrayna Cumhurbaşkanı Zelensky ise 10 Aralık'ta görüşmelere katıldı. Orban ile AB hakkında konuşup fikir alışverişinde bulundular.
- Orban aynı zamanda 10 Aralık'ta Arjantin'de Uluslararası Katolik Yasa Koyucular Ağı üyeleri ile buluştu ve Hıristiyan demokratik partilerin geleceği hakkında değerlendirmelerde bulundu.

Bulgaristan'ın Macaristan Üzerine Uyguladığı Cezai Gaz Transiti'ni Kaldırdı

- 12 Aralık'ta eski Bulgaristan Başbakanı ve sağcı GERB partisi başkanı Boyko Borissov, Orban ile görüştü. Macar gaz güvenliği için tehdit oluşturan gaz transitine yönelik cezai tarife iptal edildi.
- Görüşmede Bulgaristan'ın şengen'e katılımı konusunda da tartıştılar.

Türkiye İle Macaristan Arasında İş Birliği Antlaşması İmzalandı

- 18 Aralık'ta Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Macaristan Cumhurbaşkanı Katalin Novak ile Budapeşte'de buluştu. Novak, Türkiye'nin Macaristan'ın enerji güvenliğindeki yeri, göçmen sorunun önlenmesi ve Ukrayna ile Orta Doğu'daki çatışmalar konusunda aracı rolü üzerine konuştu.
- Erdoğan ardından, Türkiye-Macaristan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi'nin (YDSK) Altıncı Toplantısı'na katıldı. Erdoğan ve Orbán'ın katıldığı toplantıya Macaristan ve Türkiye'den farklı yetkililer ve bakanlar da toplantıya katılım sağladı.
- Toplantının ardından "Türkiye Cumhuriyeti ile Macaristan Arasında Stratejik Ortaklığın Gelişmiş Stratejik Ortaklık Düzeyine Yükseltilmesi Hakkında Ortak Siyasi Bildiri" imzalandı.
- Orbán, "Büyük plan, 21. yüzyılda Türklerin ve Macarların birlikte kazanan olması" dedi. Ayrıca, Macaristan'ın geçen yüzyılı kaybetmiş olduğunu ama bu yüzyılı kaybetmek değil, yeni ortaklar bularak kazanmayı dilediğini belirtti.

Özbekistan

Aralık Ayı Gündemi

Sakarya Üniversitesi

Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)

Özbekistan Büyükelçiliği Doha'da açıldı

- 12 Aralık'da Doha'da Özbekistan Cumhuriyeti Büyükelçiliği'nin açılış töreni gerçekleşti. Özbekistan Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada:"Ülkelerimizin liderlerinin çabaları sonucunda ikili ilişkilerimiz eşi benzeri görülmemiş bir düzeyde geliyor. Bu yılın mayıs ayında Taşkent'te Katar Devleti'nin diplomatik misyonu kuruldu. Kuşkusuz bu büyükelçilikler ilişkilerimizi daha da güçlendirmeye hizmet ediyor." ifadeleri kullanıldı.

Özbekistan Cumhurbaşkanı Katar Emiri ile Görüşme Yaptı

- Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev ve Katar Emiri Şeyh Tamim bin Hamad Al Soni arasında görüşme gerçekleştirildi.
- Görüşmede iki ülke arasındaki siyasi diyalogun daha da güçlendirilmesi, ticari-ekonomik, yatırım ve kültürel-insani işbirliğinin genişletilmesi kararlaştırıldı. Katar'ın önde gelen firmalarının katılımıyla büyük projelerin başlatılması da vurgulandı. Toplantıda, Ulaştırma ve lojistik alanlarında iş birliğini daha da genişletmenin yolları değerlendirildi. Özellikle Katar tarafı, Trans-Afgan demiryolu inşaatı projesini destekleyeceğini belirtti.

BM, Özbekistan'ın önerdiği kararı kabul etti

- BM Genel Kurulu, Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev'in girişimiyle geliştirilen "Küresel iklim tehditleri karşısında Orta Asya: sürdürülebilir kalkınma ve refah yolunda bölgesel birliğin güçlendirilmesi" kararını oybirliğiyle kabul etti. Belgenin metninde, Özbekistan Devlet Başkanı'nın "Orta Asya için Yeşil Gündem" ve bölgede sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmedeki rolü de dahil olmak üzere bir dizi girişiminden özellikle bahsediliyor. Kararda BM üye ülkeleri, Özbekistan'ın 2024 yılında Semerkand'da Uluslararası İklim Forumu düzenleme girişimini de memnuniyetle karşıladı.
- Alınan kararda Aral Gölü'nün kurumasının sonuçlarının hafifletilmesine yönelik çabalara odaklanması gerektiğinin altı çizildi. Karar metninde çölleşme ve arazi bozulmasıyla mücadelede yenilikçi yöntemlerin ve yeni teknolojilerin tanıtılmasının önemine dikkat çekiliyor. Bu karar tüm Orta Asya ülkelerinin teklifi üzerine alındı. Karar metnine destek veren ülkeler arasında; Almanya, İsviçre, Türkiye, Çin, Singapur, Macaristan, Vietnam, Azerbaycan, Ermenistan, Malezya, Endonezya, Mısır, Ürdün ve Paraguay (tüm BM bölgesel gruplarının temsilcileri dahil) gibi ülkeler de yer almıştır.

Şevket Mirziyoyev, Kırgız Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Jeenbek Kulubayev'i kabul etti

- Şevket Mirziyoyev, Kırgız Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Jeenbek Kulubayev'i kabul etti. Özbekistan ile Kırgızistan arasındaki dostluk, iyi komşuluk ve büyük ölçekli stratejik ortaklık ilişkilerinin daha da güçlendirilmesi ve somut içerikle zenginleştirilmesi konuları ele alındı. Toplantıda Hükümetlerarası komisyon etkin bir şekilde çalıştığı, Özbekistan-Kırgızistan Kalkınma Fonu faaliyete geçtiği, ticaret ve kargo taşımacılığı hacmi arttığı, elektrik mühendisliği ve diğer sektörlerde iş birliği projeleri hayata geçirildiği dile getirildi. Ayrıca aktif siyasi diyalogun sürdürülmesinin ve Çin-Kırgızistan-Özbekistan demiryolunun inşası da dahil olmak üzere öncelikli program ve projelerin hızlandırılmasının önemi vurgulandı.

Oxford Üniversitesi'nde Özbek dili merkezi açıldı.

- Özbekistan Büyükelçisi Ravşan Usmanov Oxford Üniversitesi'nin yöneticileri ve bilim insanlarıyla görüşmelerde bulundu. "Wolfson College" Başkanı Timothy Mark Hitchins, Özbekistan'daki büyük ölçekli reformların eğitim, bilim ve personel eğitimi alanlarında işbirliğinin genişletilmesine ve güçlendirilmesine hizmet ettiğini kaydetti. Özbekistan Bilimler Akademisi ile kuantum fiziği alanında iş birliğini genişletme fırsatlarına dikkat çekildi. Oxford Üniversitesi Dil Merkezi Müdürü Leyla Najafzada ile yapılan görüşmede, üniversitede Özbek dili öğretimi projesinin başlatılması konusunda anlaşmaya varıldı. İlk eğitim kursunun Ocak 2024'te 15 kadar katılımcıyla başlaması bekleniyor.

Özbekistan liderinin Rusya ziyareti sona erdi

- 26 Aralık'ta Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev, St.Petersburg'da düzenlenen Bağımsız Devletler Topluluğu devlet başkanlarının resmi olmayan zirvesine katıldı. Liderler bu yılki iş birliğinin sonuçlarını özetledi, 2024 önceliklerini tartıştı. Özbekistan Cumhurbaşkanı, Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin ile ikili görüşme gerçekleştirdi. Ticaretin büyüme oranını korumak ve gelecek vaat eden iş birliği projelerini teşvik etmek amacıyla, iki ülkenin bölgeleri düzeyinde de dahil olmak üzere bakanlıklar arası yakın koordinasyon ve pratik işbirliğinin sağlanmasının önemine dikkat çekildi.

Türkmenistan

Aralık Ayı Gündemi

Sakarya Üniversitesi

**Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi
(TÜRKMER)**

Türkmenistan Devlet Başkanı BM İklim Zirvesi'nde

- Dubai'de 1-2 Aralık'ta Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (COP-28) Taraflar Konferansı'nın 28. genel kurul toplantısı gerçekleştirildi.
- "Dubai EXPO City" sergi merkezinde düzenlenen toplantıya Türkmenistan Cumhurbaşkanı Serdar Berdimuhamedov da katıldı. Katılımcı ülkelerin devlet ve hükümet başkanları ülkelerinin iklim değişikliğiyle mücadele konusundaki görüşlerini açıkladı.
- Zirvenin açılış töreninde konuşan Birleşik Arap Emirlikleri Başkanı Şeyh Muhammed bin Zayed Al Nahyan, 30 milyar dolar değerinde yeni bir iklim fonu oluşturulduğunu ve fonun küresel iklim çözümlerini uygulamaya koymayı amaçladığını duyurdu.

Türkmenistan 'Küresel Metan Taahhüdü'ne Dahil Oldu

- Türkmenistan Devlet Başkanı Serdar Berdimuhamedov, Birleşik Arap Emirlikleri'nin Dubai kentinde 1-2 Aralık tarihlerinde düzenlenen Birleşmiş Milletler (BM) İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 28. Taraflar Konferansı'nda (COP28) ülkesinin 'Küresel Metan Taahhüdü'ne dahil olduğunu duyurdu.
- Küresel Metan Taahhüdü, 2021'de Avrupa Birliği ve ABD tarafından COP26'da başlatıldı. Taahhüde katılan katılımcılar, küresel metan emisyonlarını 2030'a kadar 2020 seviyelerinden en az yüzde 30 azaltmayı kabul etmişlerdir.
- Devlet Başkanı Serdar Berdimuhamedov, mevcut toplantıyı iklim değişikliği konusundaki uluslararası stratejinin ilerletilmesinde bir aşama olarak gördüğünü, Türkmenistan'ın bu çerçevede ortaya konan girişimleri uygulama konusunda kararlı olduğunu ifade etti.
- BM'nin sürdürülebilir kalkınma konusundaki RIO+20 Konferansı'ndan başlayarak diğer önemli forumlarda da belirleyici bir konuma sahip olduğunu ifade eden Berdimuhamedov, Türkmenistan'ın Paris Anlaşması'na katılımını ve atmosfere metan emisyonunun azaltılmasına yönelik çalışmalarını ülkesinin küresel iklim değişikliğine tam katılımının örneği olduğunu belirtti.

Türkmenistan Doğalgazı, Irak'ın 6 Elektrik Santralini İhtiyacını Karşılacak

- Irak Elektrik Bakanlığı'nın Elektrik Üretimi Genel Müdürü Ali Ahmed, Irak Haber Ajansı'na (INA) 5 Aralık tarihinde verdiği röportajda; Irak'ın, Türkmenistan'dan günlük 25 milyon metreküp gaz ithal etmeyi planladığını, bu miktarın altı santralin ihtiyacının tamamını karşılamaya yettiğini belirtti.
- Iraklı yetkili, doğalgaz ithalatı konusunda görüşmek üzere; Enerji Bakanı Ziyad Ali Fadel başkanlığında bir heyetin oluşturulduğunu kaydetti.
- Halihazırda, Türkmenistan ile Irak arasında imzalanan protokole göre, SWAP kapsamında 5 yıl süreyle yıllık 9 milyar metreküp Türkmen doğalgazı İran üzerinden Irak'a taşınacak.

Türkmen-Türk Hükümetlerarası Ekonomik Komisyon (HEK) Toplantısı Yapıldı

- 6 Aralık'ta Türkiye Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz'ın Türkmenistan ziyareti kapsamında, Türkmenistan Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcısı Batır Atdayev, Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Raşid Meredov, Ticaret ve Dış Ekonomik İlişkiler Bakanı Begenç Koçmollayev ile görüştü.
- İki ülke arasında 7. Dönem Türkmen-Türk Hükümetlerarası Ekonomik Komisyon (HEK) Protokolü ve buna ilişkin eylem planı imzalandı.
- Bu kapsamda protokolle; Ticaret Çalışma Grubu Toplantısı'nın düzenlenmesi, Ortak Gümrük Komisyonu kurulmasına ilişkin müzakerelerin başlaması, Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması'nın tadil edilmesi, Kara Ulaştırma Karma Komisyonu Toplantısı'nın gerçekleştirilmesi, Türkmen gazının Türkiye'ye ve Türkiye üzerinden uluslararası pazarlara erişimine dair projelerde iş birliği yapılması, iki ülke arasındaki yasal altyapının güçlendirilmesi gibi alanlarda mevcut iş birliğinin daha da artırılacağı kaydedildi.

Türk Dünyası Kültür Başkenti Şuşa'dan Türkmenistan'a Devredildi

- 11 Aralık tarihinde '2023 Türk Dünyası Kültür Başkenti Şuşa' etkinliklerinin kapanış programıyla 'Kültür Başkentliği' unvanı Azerbaycan'ın Şuşa kentinden Türkmenistan'ın Anav kentine devredildi.
- Etkinliğe, Azerbaycan Kültür Bakanı Adil Kerimli, Türkmenistan Kültür Bakanı Atageldi Şahmuradov, Azerbaycan Cumhurbaşkanlığı Şuşa Özel Temsilcisi Aydın Kerimov, Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Alınur Aktaş ve TÜRKSOY'a üye ülkelerin temsilcileri katıldı.
- Türkmenistan Kültür Bakanı Şahmuradov, Türk devletleri arasında kültürel ilişkilerin gelişimi için geniş imkanlar bulunduğunu belirtti. Şahmuradov, TÜRKSOY'un hayata geçirdiği etkinliklerin Türk dünyasının birliğine hizmet ettiğini söyledi.
- Etkinlikte Azerbaycan Kültür Bakanı Kerimli, TÜRKSOY Daimi Konseyi Koordinatörlüğü'nü Türkmenistan Kültür Bakanı Şahmuradov'a devretti.

Azerbaycan, Türkmenistan Ve Kazakistan Limanlarını Romanya Limanına Bağlayacak

- Azerbaycan Demiryolları'nın bir yan kuruluşu olan ADY Container ve COSCO SHIPPING Lines, malların Türkmenbaşı ve Aktau limanlarından Romanya'nın Köstence limanına teslimi için sürdürülebilir bir koridor oluşturmaya yönelik bir proje üzerinde çalışmayı planlıyor.
- 15 Aralık'ta yapılan açıklamada, "Demiryolu ve denizyoluyla ortak taşımacılığın yapılması bekleniyor" ifadelerine yer verildi. Azerbaycanlı şirket, Hazar Denizi zerinden Türkmen ve Kazak limanlarından konteyner trenleri ve Köstence'ye deniz yolunun geçeceği Gürcistan'ın Batum limanına demiryolu güzergahı teslim etmeyi düşünüyor.
- Batum'dan Köstence'ye kargo teslimatı COSCO SHIPPING Lines'ın sağladığı gemilerle gerçekleştirilecek.

Türkmenistan-Almanya Tıp Forumu Düzenlendi

- 15 Aralık'ta Türkmenistan Sağlık ve İlaç Sanayi Bakanlığı tarafından dijital sistem üzerinden, 11. Türkmenistan-Almanya Tıp Forumu düzenlendi.
- Türkmenistan Sağlık Bakanlığı ile Alman Kıdemli Uzman Servisi (SES) arasında yakın bir ortaklığın başladığı 2011 yılından bu yana düzenli olarak gerçekleştirilmekte olan Türkmenistan-Almanya Tıp Forumuna, Almanya'nın tanınmış kliniklerinden profesörler ve doktorlar, Türkmenistan Devlet Tıp Üniversitesi'nin öğretim kadrosu, Aşgabat'ın klinik merkezleri ile il sağlık kurumlarının başkanları ve uzmanları katıldı.
- Forumda çeşitli hastalıkların önlenmesi, erken teşhisi ve tedavisi, acil servislerin organizasyonu, onkoloji, travmatoloji, ortopedi gibi alanlardaki iş birliği konuları ele alındı.

Türkmenistan Devlet Başkanı BDT Zirvesi'ne Katıldı

- Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) üye ülke liderleri 27 Aralık'ta, Rusya'nın St. Petersburg kentinde gayri resmi bir görüşme gerçekleştirdi. Görüşmeye Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ve diğer BDT üye ülke liderleri katıldı.
- Gayri resmi görüşmeye, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan ve Belarus Cumhurbaşkanı Aleksandr Lukaşenko'nun yanı sıra Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev, Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Caparov, Tacikistan Cumhurbaşkanı İmamali Rahman, Türkmenistan Devlet Başkanı Serdar Berdimuhamedov ve Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev katıldı.
- Gerçekleştirilen toplantıda, BDT kapsamındaki iş birliği konuları ele alındı. Ülkeler arasında ticari, ekonomi ve diğer alanlardaki iş birliğinin geliştirilmesi konuları masaya yatırıldı.

Yararlanılan Kaynaklar:

1. 525.az
2. avim.ogr.tr
3. edition.cnn.com
4. hungarytoday.Hu
5. miniszterelnok.Hu
6. tr.euronews.com
7. trthaber.com
8. turkkon.org
9. <https://24.kg/kyrgyzcha/>
10. <https://24.kz/kz/zha-aly-tar>
11. <https://egemen.kz/>
12. <https://kg.akipress.org/>
13. <https://haberkibris.com/>
14. <https://turkmenportal.com>
15. <https://tr.wikipedia.org/>
16. <https://www.aa.com.tr/tr>
17. <https://www.azattyk.org/news>
18. <https://www.bbc.com/kyrgyz>
19. <https://www.election.gov.kz/>
20. <https://www.kibrispostasi.com/>
21. <https://www.kibrisgazetesi.com/>
22. <https://www.trtavaz.com.tr/canli-izle>
23. <https://qha.com.tr/>
24. <https://xabardor.uz/uz/>
25. <https://tmrl.gov.tm/tk/news>

Görseller, belirtilen kaynaklardan alınmıştır.

Yararlanılan Kaynaklar:

Görseller, belirtilen kaynaklardan alınmıştır.

26. <https://www.sondakika.com>
27. <https://www.kazakistan.kz>
28. <https://www.uzdaily.uz/ru>
29. <https://www.yeniduzen.com>
30. <https://www.ombudsman.gov.tr/>
31. <https://www.kktcb.org/tr>
32. <https://www.sozcu.com.tr/>
33. <https://www.mfa.gov.tr/>
34. <https://www.mynet.com/>
35. <https://www.trthaber.com/>
36. <https://www.atavatan-turkmenistan.com/>
37. <https://tdh.gov.tm/tk>
38. <https://www.azathabar.com/z/2246>
39. <https://www.trt.net.tr/turkmen/dunya>
40. <https://www.turkmenhabar.com/>
41. <https://jeyhun.news/>
42. <https://www.mfa.gov.tm/tk/news>
43. <https://caa.gov.tm/>
44. <https://turkmenistan.gov.tm/tk>
45. <https://www.sondakika.com/>
46. <https://www.turkmenturkbank.com>
47. <https://orient.tm/tm>
48. <https://business.com.tm/tr/>
49. <https://www.ntv.com.tr/>
50. <https://www.washingtonpost.com/>
51. <https://turkmentv.gov.tm/>
52. <https://business.com.tm/>
53. <https://metbugat.gov.tm/>